Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տէլէֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆոն № 67.

Օգոստոսի 10-ին Կօջօր աւանում վախճանվեց

ՆԻՆԱ ԵԳՕՐՕՎՆԱ ՏԷՐ-ՄԿՐՏՉԵԱՆՑԸ
(ՏԷՐԵԱՆ)

Կիրակի, օգոստոսի 12-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում կը մատուցվի պատարագ, որից յետոյ մարմինը կը փոխադրվի Խօջիվանքի գերեզմանատունը, ուր և կը կատարվի թաղումը: Այդ մասին յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեալի զաւակները: 585. 2—2

Թագուհի Բաբայեան և Ալէքսանդր Գրիգորեան ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆՆԵՐԸ զաւակներով՝ մարանակրութեամբ(?) են իրանց խորին շնորհակալութիւնը ազգականներին, ծանօթներին և բարեգործական հաստատութիւններին, որոնք թէ անձամբ, թէ հեռագիրներով և թէ նամակներով յայտնել են իրանց ցաւակցութիւնը առաջինի դստեր, երկրորդի քրոջ և միւսների հօրաքրոջ՝

ՍՕՖԻԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆՑԻ

մահվան առիթով: 586. 1—1

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
291. 50—29 (և. կ.)

«ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
Համայի Մալախարեիրը
Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ
Գինն է 30 կոպ.
(Ծանապարհածախքով՝ 38 կոպ.)
Այս գրքի վաճառումից գոյացելիք գումարը յատկացվելու է «ՄՇԱԿԻ» ապահովութեան ֆոնդին:
Հասցէն՝ Тифлисъ, Ред. газ. „Мшакъ“, կամ Tiflis, Rédaction du journal arménien „Mschak“

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ
„ՆԱՐԶԱՆ“ | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20.“
ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական): ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ): ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը): ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին):
ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում: Պրէյս-կուրանտները ձրի:
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(կ.) առ. 224. 39—19

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՆԿԸ
սրանով յայտարարում է, որ Ֆինանսների Մինիստրի Թոյլտւութեամբ և Բանկի բաժնետէրերի ընդհանուր ժողովի որոշմամբ, այս տարվայ օգոստոսի 16-ին տեղի կունենայ Բանկի բաժանմունքի բացումը
ԳԱՆՁԱԿՈՒՄ,
ուր կը կատարվեն Բանկի կանոնադրութեամբ թոյլատրված օպերացիաները:
(առ.) 589. 2—1

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՈՆ
ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
(Միխայլովսկի պր. № 138)
Երեխաների ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից: Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 1-ին:
(կ.) առ. 583. 4—1

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

II

Այն մշտական գանգատները, որոնք հասնում են Երևանեան և ուրիշ նահանգների մեր բամբակագործներից, որոշում են մեզ համար, թէ ո՛ր խնդիրը աւելի մօտ են մեր երկրագործների հետաքրքրութեան:

Գանգատվում են, թէ հողերի տարածութիւնը սահմանափակ է, թէ հողի կապալը օրէ-ցօր թանգանում է, թէ ոռոգելու համար ջրի քանակը բաւարարութիւն չէ տալիս և ցանքսերը յաճախ մնում են ծարաւի, թէ բոյսերը ենթարկվում են բազմատեսակ հիւանդութիւնների, թէ բերքը տարեցտարի նուազում է, թէ բամբակը ծախվում է աւելի սակաւ գնով, քան թելադրում է Մոսկվայի վաճառանոցը, թէ պակասութիւն է զգացվում լաւ սերմացուի, թէ երկրագործը զրկված է էժան կրեդիտից և այլն:

Ահա այդ բոլոր խնդիրները մտնում են այն համագումարի ծրագրի մէջ, որ պէտք է հաւաքվի Թիֆլիսում:

Եւ մեր բամբակագործները հնարաւորութիւն և յարմարութիւն ունեն լսելի անել իրանց կարիքների ձայնը թէ հասարակական կարիքի և թէ պետական անձերի ու առեանների համար:

Մենք կը ցանկանայինք, որ օր օրվայ վրա գանգատներ անողները օգտվէին դէպքից և իրանց գանգատները քննութեան և ուսումնասիրութեան առարկայ դարձնէին հեղինակաւոր խորհրդակցութեան մէջ:

Պատահաբար արտայայտված գանգատը, որքան էլ նա հիմնաւոր և պատկառելի լինի, յաճախ լսվում և մոռացվում է. իսկ երբեմնապէս էլ նա գործում է լալկանութիւնից առաջ եկած մի յայտնութեան տպաւորութիւն: Բայց երբ նա կը դրվի խորհրդակցութեան սեղանի վրա և օրակարգի մէջ կը մտցվի, նա կը կենտրոնացնի իր վրա յատուկ ուշադրութիւն և կը ստիպէ մարդկանց որոշ խօսք ասել և բաւարարութեան վճիռներ կայացնել:

Մենք հրաւէր ենք կարդում մեր բամբակագործներին օգտվել ներկայ համագումարից, քննութեան ասպարէզի վրա դնել այն բոլոր հարցերը, որոնք կենսական նշանակութիւն ունեն իրանց համար,

Համագումարը ուշադրութեամբ կը վերաբերվի գործնական կեանքի կարիքներից առաջ եկած յայտնութիւններին և կաշխատէ գտնել միջոցներ՝ բարւոքելու բամբակագործների վիճակը:

Այդ ասում ենք մենք, աչքի առաջ ունենալով թէ այն, որ ինքը կառավարութիւնը ներկայումս շահագրգռված է բամբակագործութեան զարգացման խնդիրներով և թէ այն, որ համագումարի համար հրաւիրված են բոլոր մասնագէտ անձերը և համագումարի գլխին կանգնած է մի այնպիսի անձ, ինչպէս սենատոր Է. Վատացին է, որը ամենամեծ ուշադրութեամբ վերաբերվում է երկրի արդիւնաբերական զարգացման խնդիրներին:

Լաւ կը լինէր նոյնպէս, որ մեր բամբակագործները նախնական, նախապատրաստական մի քանի խորհրդակցութիւններ կազմէին, կարեւոր խնդիրների մասին հիմնաւոր կարծիքներ մշակէին և համագումարի համար պատրաստ լինէին լուրջ խորհրդածութիւններ ներկայացնելու և պատճառաբանված առաջարկներ անելու:

Ս. Քալանթար

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

10 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Զօրախաղից յետոյ հրամանատարները կը կարդան Բարձրագոյն ուկազը ցամաքային և ծովային զօրքին ուղղված:

Ռուսաստանի կայսրութեան մէջ եղած բոլոր դպրոցներում տեղի կունենան հանդէսներ և կը բաժանվեն գրքեր ու գրքոյկների հայրենական պատերազմի վերաբերեալ:

Այդ օրը բոլոր դպրոցական, արքունական և պատասխանական հաստատութիւնները պէտք է զարդարվեն դրօշակներով, իսկ երեկոյեան լուսավառվեն: Օգոստոսի 26-ին, առաւօտեան ժամը 7-ին, Բորոդինեան դաշտից թնդանօթային հինգ հարուածներ կը յայտարարեն Բորոդինեան կռւի հարիւրամեակի տօնահանդէսը սկսվելու մասին: Սպասօ-Բորոդինեան վանքի և Բորոդինեան կռւի կոթողի պատարագին ու մաղթանքին ներկայ լինելու կը հաւաքվեն ժ. 8-$^{1}/_{4}$ին սրբազան սինօդի անդամները, պալատականները, մինիստրական խորհրդի անդամները, Պետական Խորհրդի և Պետական Դումայի նախագահները, կայսերական շքախմբի անձինք, ազնուականութեան պարագլուխները, բոլոր պետական և հասարակական հիմնարկութիւնների բարձր պաշտօնեաները, Մոսկվայի նահանգի ու քաղաքի բարձր ադմինիստրացիան, զանազան կողմերից ու զանազան ազգութիւններից եկած պատգամաւորները և հայրենական պատերազմին մասնակցողները: Բորոդինեան կռւի կոթողի մօտ առաւօտեան ժամը 10-ին հաւաքված կը լինեն բոլոր բարձր զինւորականները, զօրամասերի հրամանատարները և շտաբի ու օբեր-օֆիցերները, զինւորական-դպրոցների սաներն ու զօրքերը, նոյնպէս և հանդէսին մասնակցող բոլոր անձինք: Հոգեհանգիստը Ալէքսանդր I կայսրի և Բորոդինեան կռւում ընկած զօրավարների և զօրականների անունների յիշատակութեամբ կը կատարի այնտեղ Մոսկվայի միտրոպոլիտը: Թագաւոր Կայսրը Թագուհի Կայսրուհու, Գահաժառանգ Արքայորդու, Մեծ Իշխանուհիների և Մեծ Իշխանների ու Կայսերական Տան բոլոր անդամների հետ միասին և ուղեկիցներով կը գնայ Սպասօ-Բորոդինեան վանքը՝ պատարագին ներկայ լինելու, որից յետոյ միտրոպոլիտը, շրջապատված հոգևորականութեամբ, դուրս կը գայ թափօրով դէպի Բորոդինեան կոթողի առաջ Ալէքսանդր I կայսրի անունով կառուցված զինւորական շարժական եկեղեցին: Թագաւոր Կայսրը և Կայսերական Ընտանիքն ու շքախումբը կը հետևեն թափօրին: Շարժական եկեղեցում կը կատարվի գոհացողական մաղթանք հայրենիքի ազատութեան համար: Թագաւոր Կայսրին և Կայսերական Տանը «բազում կեանք» երգելուց յետոյ, կերգեն յաւերժ յիշատակ Ալէքսանդր I Կայսրին և Հայրենական պատերազմում ընկած զօրավարներին և զօրականներին: Այդ միջոցին բոլոր զանգակները կը զանգահարեն, զօրքերը զինւորական պատիւներ կը տան և թնդանօթներից կարձակվեն հարուածներ: Յետոյ միտրոպոլիտը օրհնելով ներկայ եղողներին՝ եկեղեցական թափօրով կը վերադառնայ վանքը: Նոյն Մեծութիւններ Թագաւոր Կայսրին և Թագուհի Կայսրուհուն պալատական մինիստրը կը մատուցանի ի յիշատակ Հայրենական պատերազմի պատրաստված մեդալներ: Դրանից յետոյ զինւորական մինիստրը կը կարդայ Բարձրագոյն ուկազը Հայրենական պատերազմի առիթով ուղղված զօրքին ու նաւատորմին: Ուկազի ընթերցումը վերջանալուց յետոյ, զօրքերը կանցնեն հանդիսաւոր քայլերթով, որից յետոյ Նոյին Կայսերական Մեծութիւններ Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհին Օգոստափառ Զաւակներով կը մեկնեն Բորոդինեան պալատը, ուր Բարձրագոյն ներկայութեամբ տեղի կունենայ նախաճաշ: Բարձրագոյն նախաճաշը վերջանալուց յետոյ, Կայսրը և Կայսրուհին Օգոստափառ Զաւակներով կը շրջագայեն Բորոդինեան կռւի դաշտում և ապա կը վերադառնան կայսերական օթեւանը: Նոյն օրը երեկոյեան Մօժայսկ քաղաքը, Սպասօ-Բորոդինեան վանքը, Բորոդինեան դաշտում կանգնեցված կոթողը և Ալէքսանդրովսկայա երկաթուղու կայարանները՝ սկսած Բորոդինոյից մինչև Մոսկվա և Մոսկվա քաղաքը լուսավառված կը լինեն:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

10 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Բօլշէ-Ելիսաւետինոյի շրջանում Բարձրագոյն ներկայութեամբ կայացաւ Կրասնօէ-Սէլօյում բանակած զօրքերի մանեօվրը: Առաւօտեան ժամը 7-ին սկսվեց մանեօվրը: Ժամը 10-ին ժամանեց Նորին Կայսերական Մեծութիւնը, դիմաւորվելով Օգոստափառ հրամանատար Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչի կողմից: Լսելով շտաբի կառավարչի զեկուցումը մանեօվրի ընթացքի մասին, Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց ընդունել տեղական համայնքի գիւղացիների պատգամաւորութիւնը, որոնք բաղդ ունեցան աղ ու հաց մատուցանելու: Պատգամաւորութեան ընդունելութիւնից յետոյ, Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց ոսկով բարձրանալ մօտակայ բարձրաւանդակը, սպասելով մանեօվրի ընթացքին: Ցերեկվայ ժամը 2 և 45 րոպէին փողահարը ազդանշան տուեց զօրամասերի հրամանատարներին հաւաքվելու: Ժամը 4-ին Նորին Մեծութիւնը մեկնեց Պետերհօֆ:

—

Պետերբուրգ.—Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը երկաթուղային գնացքների տեսուչ Մանասեինին ուղարկել է վլադիկավկազեան երկաթուղագծի Միրսկայա կայարանը պօստատար գնացքի խորտակման մասին քննութիւն կատարելու:

Բերլին.—Գերմանիայում ներկայումս արտասովոր կերպով թանգացել են կենսական պիտոյքները: Բերլինի մէջ մեծ գործածութիւն է ընդունել ձիու միսը: Սիլեզիայի մի քանի տեղերում իւղի թանգանալը անկարգութիւններ առաջ բերեց: Ոստիկանութիւնը կարգը վերականգնեց:

—

Պէկին.—Չինական տեղեկութիւնների համաձայն՝ Տաօնանֆուի մօտերքում մօնղօլները Տօխտօխօյի առաջնորդութեամբ ընդհարվել են չինական զօրքերի հետ. վերջիններս ջարդ են կրել: Օգնական ույժեր են ուղարկվում:

—

Մուկդէն.—Իւանշիկայը մերժել է Չժաօէրսիւնի խնդիրը զինւորական ույժերը աւելացնելու մասին.

Մանջուրիայում միապետականների գործունէութիւնը ուժեղացել է, մանաւանդ Մուկդէնի և Ցիցիկարի շրջաններում, որտեղ աջակցութիւն է գտնում տեղական վարչութեան կողմից: Պէկինի կառավարութիւնը տատանվում է վճռական միջոցների դիմելու, վախենալով տեղական վարչութեան և զօրքի դիմադրութիւնից:

—

Պէկին.—Չժանչժենֆուի գործի առիթով ազգային ժողովը որոշեց մեղադրական դատ սկսել մինիստր-նախագահի և զինւորական մինիստրի դէմ:

—

Կոմաղաչ.—Օգոստոսի 2-ին ռուսական հիւպատոս Կուզմինսկին, մօնղօլների խնդիրքին զիջելով, գնաց նրանց կողմից պաշարված Կոբդօ բերդը, նախապէս զգուշացնելով չինական ամբաւնին, որ որոշված տեղում կը սպասէ նրա լիազօրին արիւնհեղութեանը վերջ տալու մասին միջնորդելու նպատակով: Հիւպատոսը, որ գնում էր իր պահակախմբով և հիւպատոսական ու սպիտակ դրօշակներով, յանկարծ գնդակաձգութեան ենթարկվեց բերդում ամրացած չինացիների կողմից և յետ քաշվեց առանց կորուստ ունենալու:

—

Օդեսսա.—Ուղևորներով լի էլէքտրաքարշի վագօնը, Բալկօվսկայա փողոցով անցնելիս, զառիվայրի պտտվելու տեղում, արագութեամբ գնալիս գծից դուրս եկաւ ու շրջվեց: Վագօնը ջարդված է: 18 ուղևորներ ծանր վէրքեր ու ջարդուածքներ են ստացել:

ԹՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

10 օգոստոսի

Կ. Պոլիս.—Նշանակվում են ներքին գործերի մինիստր Դանիշ-բէյ, ալբանացի և խաղաղարար մասնաժողովի անդամ, արդարադատութեան մինիստր՝ սենատոր Խալիլ-բէյ, կոմիտէտի նախկին կուսակիցը: Ուսկիւբից հաղորդում են, որ օգոստոսի 7-ին այնտեղ են եկել 40 միրիդիտներ առանձին պահանջներ անելու:

—

Հռոմ.—Ստեֆանիի գործակալութիւնը հերքում է Կ. Պոլսից ստացված տեղեկութիւնը ռազմական գործողութիւնները դադարեցնելու մասին: Իտալիային ոչինչ յայտնի չէ սենատոր Ազարեանի զաղտնի միսսիայի մասին:

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Ընտրական պայքար.—Հայոց պատրաստութիւնները.—Թիւրքիոյ ազգաց նոր դիրքը.—Ալբանիոյ տրուած առանձնաշնորհումները:

Կ. Պոլիս, 3 օգոստոս

Այսօր ազգ. երեսփոխանները անպաշտօն գումարում մը ունեցան, որոշելու համար հայ ազգի դիրքը առաջիկայ ընտրութեանց մէջ:

Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը Թիւրքահայք ալ կը գտնուին ընտրական պայքարի մէջ ճիշդ այն պահուն, որ ռուսահայք Դումայի ընտրութեան մասնակցելու կոչուած են:

Թիւրքահայք տակաւին 3 ամիս առաջ մասնակցեցան ընտրութեանց, և «Մշակի» ընթերցողները գիտեն, թէ ի՛նչ երևոյթներու առջև գտնուեցաւ ազգը կուսակցական հակամարտութեան հետևանօք:

Հիմա թերևս նոյն երևոյթները պիտի կրկնուին, սակայն համար շատեր կուզեն,

[illegible] համեմատութեան համաձայն երեսփոխանականաց թիւոյն բաշխումը ընելու պարագան։

Եթէ այս դիմումը, մանաւանդ գործակցութեամբ միւս պատրիարքարաններուն, կատարուի, արդիւնքը ապահովաբար աւելի նպաստաւոր կըլլայ, քի աւելի ազդեցիկ կըլլայ։

Թիւրքիա՝ իրարու յաջորդող շարժումներով Թիւրք պետութիւն մը ըլլալէ կը դադրի հետզհետէ։

Ալբանական վերջին ապստամբութիւնը քայլ մըն էր դէպի Թիւրքիոյ ապաթիւրքացումը—եթէ ներելի է այս բացատրութիւնը—վասնզի Ալբանիոյ կը տրուին այնպիսի առանձնաշնորհումներ, որոնք եթէ ոչ ուրիշ բան, գէթ ալբանացիին ազգի մը գոյութիւնը կապահովեն։

Պէտք է գիտել, թէ 600 տարուան ընթացքին Թիւրքիոյ նուաճած բոլոր ազգերը իրենց քաղաքական գոյութիւնը պահած են կրօնական հիմի վրայ։

Բոլոր օրթոդոքս ազգերը, որոնք ի՛ թաւկայ էին Ֆէնէրի յունաց պատրիարքարանին իրաւասութեան, Թիւրք կառավարութեան համար միայն մէկ անուն ունէին՝ ռում (յոյն) կը կոչուէին։

Հայոց պատրիարքարանին իրաւասութեան ենթակաները՝ էրմէնի, և այսպէս միւսները։

Ազգերու քաղաքական կազմը գոյութիւն չունէր երկրին մէջ։

Այս դրութեան գլխաւոր գաղտնիքը սա էր, որ իսլամութիւնը ընդունող բոլոր ազգերը իբր իսլամ թիւրքացման ճամբուն մէջ մտան։

Այս կերպով ալբանացին, որ իսլամ, օրթոդոքս և կաթոլիկ՝ երեք հաւատներու բաժնուած է, պիտի կորսուած ըլլար տարիներու ընթացքին, կրօնական հաւասարակութեան հետ նոյնանալով։

Թիւրք կառավարութիւնը իր գոյութեան առաջին 500 տարիներուն մէջ՝ իր յետամնաց քաղաքակրթութեամբը չկրցաւ գէթ իսլամութեան յարող բոլոր ցեղերը քաղաքակրթական իւրացումով մը ձուլել Թիւրք ազգին հետ, վասնզի զուրկ էր շինարար ու քաղաքակրթական կարողութենէ։

Նոյնքան կրնայ դատապարտուիլ նաև յոյն պատրիարքարանը, որ բալկանեան սլաւոն ցեղերը յունական քաղաքակրթութեան ազդեցութեամբը յունացնելու տեղ՝ միայն կեղեքելու և կողոպտելու հետամուտ եղաւ և այդ տարրերը իրմէ աւելի ցրտացուց՝ փոխանակ սիրաշահելու։

Յունական ազգային քաղաքական շարժումը սկսելէ յետոյ՝ յոյները ջանքեր ըրին հելլէնականութեան ենթարկելու համար բալկանեան օրթոդոքս ժողովուրդները, սակայն արդէն շատ ուշ մնացած էին, վասնզի անոնց մէջ ալ ազգայնական ինքնագիտակցութիւնը արթնցած էր, և անցեալ դարու յիսունական թուականներէն յետոյ Թիւրքիա յանկարծ գտնուեցաւ նոր երևոյթի մը առջև։

Բալկանի սլաւոն ժողովուրդները ազգային միութիւններ կազմեցին։

Մանաւորապէս բուլղար ցեղը, որ իրապէս ամենէն վտանգուածն էր, երբեմն ամենէն յետամնացն ըլլալուն համար, յանկարծ քաղաքական կազմակերպութիւն մը կը ստանար։

Նախ պայքարը սկսաւ կրօնական գետնի վրայ, և բուլղար անկախ եկեղեցին առաջին խորհրդանշանը եղաւ բուլղար ազգին։

Քաղաքական անկախութենէն յետոյ դեռ հելլէնականութեան և բուլղարականութեան պայքարը չէ դադրած Բալկանի այն մասերուն մէջ, որոնք Թիւրք տիրապետութեան տակ կը գտնուին։

Հիմա՝ ալբանացիք ազգային միութեան խորհրդանիշը ըրին՝ փոխանակ կրօնքին՝ աւելի գրական ու աւելի քաղաքակրթական կապ մը՝ գիրը։

Ալբանացիները ամբողջապէս մէկ կրօնի մը տակ համախմբել կարելի չէր, քանի որ անոնք երեք հաւատքի բաժնուած էին։ Հետևաբար ալբան գրականութեան և լեզուին հարցովը ազգային միութեան կը ձգտին։

Ալբանացին մինչև հիմա կը պահէր իր լեզուն՝ շնորհիւ իր լեռնային բնակավայրին մեկուսացմանը։ Սակայն իրեն յատուկ գիր մը չունէր։ Թիւրքիոյ մէջ ալբանացիք՝ անգիր լեզու մը ունենալնուն համար՝ ժողովրդական բացատրութեամբ «կէս-լեզու» կը կոչուէին։

Ալբանացիք, որոնք շատ ընդունակ ցեղ մըն են, և ունին շատ զարգացած անձեր, ծրագրեցին ազգային միութիւնը իրենց լեզուին համար տառեր ստեղծելով։

Թիւրք կառավարութիւնը արաբական տառերը հարկադրելով կուզէր Թիւրքական քաղաքակրթութեան ենթարկել, ուստի անոնք նախընտրեցին լատին տառերը, որոշ բարեփոխութիւններով։

Թիւրք կառավարութիւնը զգաց, թէ ալբանացւոց այս շարժումը դէպի ուր կը դիմէր, ուստի բուռն ընդդիմութիւն ցոյց տուաւ և նոյնիսկ անոնց կրօնական մոլեռանդութեան դիմում ըրաւ ֆէթֆա հանելով։

Սակայն ի վերջոյ զիջաւ, քանի որ ալբանացին խնդիրը իբր գոյութեան հարց ընդունած ըլլալը զգացուց և մտնանիշ ըրաւ։

Ալբանացիք՝ յետոյ հետզհետէ զգալի ըրին իրենց ծրագիրը։

Այս շաբթու կը պարզուի, թէ Ալբանիա պիտի վայելէ լայն ապակեդրոնացման մը իրաւունքը, քանի որ 1) ալբանացին իր զինուորական պարտականութիւնը պիտի կատարէ իր երկրին մէջ, 2) ալբաներէն լեզուին գիտակ պաշտօնեաներ պիտի կարգուին, 3) ալբանական լեզուին ուսուցումը լատին տառերով պարտաւորիչ պիտի ըլլայ, 4) գրաւեալ զէնքերը պիտի վերադարձուին, 5) իրենց թուին համեմատութեամբ երեսփոխան պիտի տան, և այլն։

Այս պայմանները ալբանացին կը դարձնեն քաղաքական ազգ մը, որ երկրին իսլամ, օրթոդոքս և կաթոլիկ բնակչութեան մասը չի կազմեր, այլ երկրին ալբանացի ազգը։

Ալբանիոյ տրուած այս առանձնաշնորհը չի կրնար անհետևանք մնալ ամբողջ Թիւրքիոյ մէջ, ուր ալբանացիի պէս ուրիշ ազգեր ալ կան։

Օրինակի համար՝ արաբը ամենէն ստուար ցեղն է և եթէ անոր համար տրուին այն առանձնաշնորհները, որոնք այսօր Ալբանիոյ կը տրուին, Թիւրքիան անզգալաբար կը դառնայ արաբական պետութիւն մը, զի հարկ կըլլայ երեսփոխանական ժողովի 250 աթոռներէն 120 ը յատկացնել արաբներուն։

Թիւրք կառավարութիւնը՝ ակամայ, պիտի տայ այդ իրաւունքը նաև ուրիշ ազգերուն, վասն զի առանց անոր ինքը պիտի իյնայ մեծ հակասութեան մը մէջ։

Կառավարութիւնը այն ատեն ընդունած պիտի ըլլայ Ալբանիոյ բացառիկ վիճակ մը շնորհելու պարտաւորուած և զինուորական ապստամբութեան մը առջև մասնաւոր զիջում մը ըրած ըլլալը, ինչ որ նուաստութիւն մը պիտի ըլլար կառավարութեան համար։

Ասոր համար կառավարութիւնը բնական իրաւանց խնդիր կը հանէ և կուզէ ամեն կողմը այն պատրանքը տալ, թէ ալբանացիք իրենց բնական և օրինական իրաւունքներէն զրկուած ըլլալնուն համար էր, որ Իթթիհատին դէմ ըմբոստացան, և արդէ կառավարութիւնը, որ իրաւունք և արդարութիւն գործադրելու կոչուած է, ալբանացիներու բնական իրաւունքը իրենց կը վերադարձնէ։

Այս կերպով խօսած էր «Ժէօն-Թիւրքի» մէկ խմբագրին ղատական մինիստր Հիւսէյին Հիլմի փաշա անցեալ օր, երկար ունկնդրութեան մը պահուն, պարզելով կառավարութեան տեսակէտները։

Այս սկզբունքը մեզի համար մեծապէս օգտակար է, վասն զի բան մը, որ ալբանացիին բնական իրաւունքը կը համարուի չի կրնար արաբին, հայուն, յոյնին բնական իրաւունքը չըլլալ։

Կառավարութիւնը այս ոգւով կը շարժի արդէն։

Տակաւին այս օրերս առաջին անգամ ըլլալով Հայաստանի կուսակալութիւններէն մէկուն—և ամենէն փափուկին, ամենէն ընդարձակին և ամենէն կարևորին—Կարնոյ կուսակալ կարգեց Յարութիւն էֆ. Զէքի, մեր քաղաքական ժողովի անդամներէն մէկը։

Առաջին անգամ է, որ հայ մը կուսակալ կը կարգուի նահանգի մը և ան ալ հայկական նահանգի մը։

Ասիկա նշանակելի երևոյթ մըն է, որուն առջև կանգ առնել պէտք է։

Եւ ասիկա ցոյց կուտայ, թէ Թիւրքիոյ մէջ նոր երևոյթներ կուգան երևան և Թիւրքիա հետզհետէ Աւստրիա մը դառնալու ճամբուն մէջն է անխուսափելիօրէն։

Արդ, այս պայմաններու մէջ ամեն տարակոյսէ վեր է, թէ կառավարութիւնը, եթէ պատրիարքարանը դիմումներ կատարէ, նկատի պիտի առնէ և հայոց թիւին համեմատութեամբ երեսփոխանական աթոռներ պիտի ապահովէ ազգին։

Շառայ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆՈՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵԻՍ

Հայաստանի անցեալի ուսումնասիրութիւնը մեծ քայլերով առաջ է գնում։ Երիտասարդ հայկաբան և հնագէտ Աշխ. Քալանթարեանը, որ գործում է Կայսերական Գիտութեանց Ճեմարանի յանձնարարութեամբ, շատ հետաքրքրական ուսումնասիրութիւններ է կատարել այս ամառ Գառնիի շրջանում։

Գառնիի մօտերքը կայ մի ձոր, որ Միլի ձոր անունն է կրում։ Այդ ձորի լանջերում մեծ տարածութեան վրա բազմաթիւ աւերակներ կան։ Քալանթարեանին առանձնապէս հետաքրքրեցին այն աւերակները, որ գտնվում են Իմերզեկ Թուրքաբնակ գիւղում։

Իր հետ վերցնելով Անիից (մինչև այդ Քալանթարեան աշխատում էր Անիում) երկու՝ պեղումների գործում փորձված բանուորներ, յուլիսի 13 ին երիտասարդ հայագէտը ուղևորվեց դէպի Իմերզեկ։

Ունենալով 5—6 բանւոր, յուլիսի 15-ին Քալանթարեանը սկսեց պեղումներ, որ տևեցին մինչև ամսի 7-ը։

Քալանթարեանին աջողվել է բացել մի շատ հետաքրքրական եկեղեցի։ Այդ եկեղեցին, որ, ըստ գտնված արձանագրութեան, կառուցված է եղել XII դարում, քառակուսի ձև ունի և ճոխ կերպով զարդարված է քանդակներով, օրնամենտներով, բարելիէֆներով։ Քանդակների մէջ շատ հետաքրքրական մօտիվներ կան, ինչպէս, օրինակ, վիշապներ, առիւծներ և այլն, կայ և մի քանդակ, որ ներկայացնում է Քրիստոսի պատկերը։

Եկեղեցին, ըստ երևոյթին, շատ հարուստ է եղել և որոշ նշանակութիւն է ունեցել. շուրջը մինչև անգամ եպիսկոպոսների գերեզմաններ են գտնվել։

Գտնվել են նաև մեծ քանակութեամբ արձանագրութիւններ, որոնք պատկանում են զանազան ժամանակների, սկսած XII-ից մինչև XVI դարը։

Այդ արձանագրութիւնները շատ հետաքրքրական նիւթ են ներկայացնում. բազմաթիւ անուններ կան՝ թէ զանազան անձերի և թէ մանաւանդ աշխարհագրական անուններ։ Այսպէս օրինակ՝ պարզվել է, որ Իմերզեկը հնում կոչվում է եղել Վանատուն։

Մանաւանդ նշանակալից են այդ աշխարհագրական անունները, որ Իմերզեկի ամբողջ շրջակայքում վաղուց ի վեր հայեր չեն բնակվում (դեռ Շահ-Աբասի ժամանակներից), իսկ նորեկ թուրքերը բոլոր տեղերին տուել են նոր անուններ, հների հետ ոչ մի կապ չունեցող։

Այժմ գտնված արձանագրութիւնները տալիս են մեզ այդ հին անունները։

Կան արձանագրութիւնների մէջ և այնպիսի անուններ, որ յայտնի են մեզ մեր հին պատմագիրներից, բայց որոնց ուր լինելը մեզ համար անյայտ էր։

Քալանթարեանի պեղումները մեծ նիւթ կը մատակարարեն մեր պատմութեան, ուստի սկսված գործը արժանի է առանձին քաջալերութեան։ Ամբողջ Միլի ձորը, Քալանթարեանի ասելով, լիքն է այդ տեսակի հնութիւններով։

Այժմս երիտասարդ հնագէտը ուղևորվում է Երևանի և Կարսի նահանգները, եզիդիների կենցաղը և աւանդութիւնները ուսումնասիրելու նպատակով։

Ցանկանք աջողութիւն։

Լ. Ք.

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դպրոցակա՞ն թէ՝ գրական ֆոնդ

Մեր ներկայ հասարակական հրատապ խնդիրներից մէկն է՝ թէ արդեօք տպագրութեան 400-ամեակի և գրերի գիւտի 1500 ամեակի սոփթով ինչպիսի ֆոնդ հիմնել, այսինքն առաւելութիւնը և առաջնութիւնը ծրին տալ, դպրոցական ֆոնդին թէ գրական։

Այդ ֆոնդերից երկուսը ջոկ-ջոկ վերցրած և հարկէ երկուսն էլ շատ համակրելի, շատ ցանկալի նպատակներ են, սակայն առաջնութիւն ունենալու պատիւը պէտք է մեր կարծիքով տալ դպրոցականին, և ահա թէ ինչու։

Դպրոցը մի հուժկու և զօրաւոր միջոց է համայն ազգութեան առաջադիմութեան, այնտեղ է, որ պէտք է գրագէտների և ընթերցողների սերունդ պատրաստվի և դաստիարակվի։

Դպրոցն է, որ իսկապէս պիտի պատրաստէ գրականագէտների գրած շարադրութիւնը սպառող դասակարգ, ընթերցող, ապա ուրեմն գիրք գնող, ուրիշ խօսքով՝ գրականագէտներին ապրեցնող մի դասակարգ։

Մեր կարծիքով կենդանի գրական ֆոնդ պէտք է համարել ընթերցողների և գիրք սպառողների կարելի եղածին չափ լայն խաւերը. որքան որ ընթերցասիրութիւնը շատ տարածվի, այնքան պէտք է գրականագէտները իրանց ապահով համարեն, որովհետև նրանց մօտքի, գրչի արդիւնքը չի մնայ գրախանութներում, նկուղներում փտելու, այլ վաճառվելով իրանք գրողներն էլ կը շահվեն։

Եթէ այս մասշտաբով մօտենանք խնդրին, արդէն պարզ կը լինի, որ նպաստելով գրագիտութիւն և ապա ընթերցանութիւն տարածվելուն՝ միաժամանակ նպաստած կը լինենք կենդանի գրական ֆոնդի իրագործման։

Ի՞նչ կարող է սպասել ընթերցանութեան համար գիրք գրող կամ հրատարակողը, երբ Ախալքալաքի նման հայաշատ և ընդարձակ գաւառը ունի ընդամենը վեց դպրոց և կամ Ալէքսանդրոպոլի գաւառը համարեա նոյն վիճակին է. ուրեմն ո՞վ պիտի գիրք սպառէ, երբ մասսան սև սպիտակից չէ ջոկում և կարդալու մասին միմիայն երազում է...

Մինչդեռ այս երկու ֆոնդերի խնդիրը դրված է համայն հայութեան առաջ, ապա ուրեմն հայութիւնը իբրև ազգային ամենաանհրաժեշտ պահանջ՝ եթէ կանգ առնի այս կամ այն ֆոնդի վրա, նա էլ կը համարվի համազգային անհրաժեշտութիւն։

Թող ներվի մեզ մի կոպիտ համեմատութիւն անել. եթէ մենք ազգովին գրական ֆոնդին առաջնութիւն տանք դպրոցականից, դա նման կը լինէր, եթէ գիւղացին իր ցրնցոտիներով, տրեխներով հանդերձ գլխին ծածկէր եւրոպական ցիլինդր։

Տեսէք թէ ինչ է ասում իրականութիւնը։ Կ. Հր. Ընկ.-ը հրատարակել է «Պատմուածքներ» Ստ. Տէր-Աւետիսեանի գիւղական կեանքից վերցրած գեղեցիկ պատկերները։ Կարդացէք այդ գրքոյկը և կը տեսնէք, որ առանց արտացոլելու մեր դառը իրականութեան վրա՝ չէք կարող ծածկել գիրքը։

Վերջում կը գտնէք «Ուղերձը» վերնագրով մի գողտրիկ պատմուածք, ուր գիւղ գիւղացի ուսուցչի հրաւէրով ժողով են գումարել գրականագէտ Շիրվանզադէի 30-ամեայ յոբելեանի առիթով ուղերձ ուղարկելու և մի 25 րուբլի նուիրելու։

Կարդացէք և կը տեսնէք թէ ո՛րքան խաւար է մեր գիւղը, որքան յետամնաց. նրանց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ «ԻՆՉՈ՞Ւ»ՆԵՐ

Մեծ ու շքեղ տան ընդարձակ բակում խաղում էր վեց տարեկան Սուրիկը, տան տիրոջ միակ երեխան՝ առողջ, ուրախ նաւաստիի թեթև զգեստի մէջ։ Նրա աշխոյժ ձեռներում բազմաթիւ խաղալիքները մէկը միւսի ետևից փոխվում էին անդադար, ամեն մէկի հետ մի տեսակ սառնութեամբ մի քանի վայրկեան զբաղվելուց յետոյ անխնայ շպրտում էր ձեռքից, ասես, ձանձրանալով։

Մօտը, նստարանի վրա դաստիարակչուհին էր նստած, լուրջ, բարի դէմքով միջահասակ մի կին, և ինչ-որ ձեռագործում էր։ Սա յաճախ մեղմութեամբ խրատում էր Սուրիկին, և մեծ մասամբ նրա համար, որ այնքան շուտ-շուտ է փոխում խաղալիքները. իսկ երեխան գանգատվում էր նրանց «անպէտք» լինելուն համար։

Եւ ամենից ձանձրացած՝ Սուրիկը մօտեցաւ մանկակառքին։ Նախ դատարկ այս ու այն կողմ քաշ տուեց, ապա նստեց մէջը և անհամբերձակ հայեացքով ուզում էր դաստիարակչուհուն ինչ-որ հասկացնել։

— Ես քաշեմ,—լսվեց մի ձայն ծառի տակից։

Լևոնն էր այդ, դռնապանի հազիւ 7-ամեայ տղան, որը ծառերի տակ գաղտագողի երկար ժամանակ թուքը կուլ տալով՝ դիտում էր այն փայլուն խաղալիքները։

— Ես քաշեմ,—կրկնեց նա մի քայլ առաջ գալով։

Դաստիարակչուհին նախ բարի և լուրջ դէմքով Լևոնին նայեց, ապա աւելի քաղցրութեամբ Սուրիկին, և գլխով նշան արեց։

— Միայն զգոյշ, տղայ, վայր չը գցես Սուրիկին,—ասաց նա։

Երկու երեխաների ուրախութեանը չափ չը կար։

Սուրիկն ազատվեց մենակութիւնից, խաղալիքներն այլ ևս այնպէս շուտ-շուտ չէին փոխվում նրա ձեռներում։

Լևոնը առիթ գտաւ մօտիկից գոնէ նայելու այն բազմատեսակ ու շլացնող խաղալիքներին և մանկակառքի պարանը վզից մէջքն անցկացնելով լուռ, զուցէ և մեծ ոյժ գործ դնելով սկսեց քաշել Սուրիկին։

Սկզբում երկուսն էլ լուռ էին, բայց Սուրիկի համարձակութիւնը վերջ տուեց լռութեանը, և շուտով սկսվեց անդարդ երեխաների ուրախ ճիչն ու աղաղակը։

Մէկը՝ տան տիրոջ, քաղաքի նշանաւոր ինժեների տղան էր. միւսը՝ նրա զաւառացի դռնապանի որդին։

Սուրիկը սովորում էր յատուկ դաստիարակչուհու և այցելող վարժուհու օգնութեամբ. Լևոնի կրթութիւնը փողոցն էր տալիս։

Եւ մոռացած ամեն մի անհաւասարութիւն՝ նրանք խաղում էին, ծիծաղում մանկական թեթև, անմեղ սրտով։

Լևոնի ճակատից քրտինքը ծոր էր տալիս, և յոգնածութեան նշաններ էին երևում շարժումներում, սակայն շարունակում էր վազելով քաշել մանկակառքը, որի մէջ կայտառ կերպով քրքջում էր Սուրիկը...

— Հիմա ես, հիմա ես,—ասաց վերջինս կառքից իջնելով և ընկերոջ թեր բռնելով ուզում էր իր տեղը նստեցնել...—Հիմա ես. դու նստիր, Լևոն, ես կը քաշեմ. այո, այո, այդպէս... ղէ՛, զգոյշ։

Եւ պարանը վզովն անցրեց Սուրիկը։

— Չէ կարելի, Սուրիկ. չէ կարելի,—լսվեց դաստիարակչուհու սաստող ձայնը,—չէ կարելի. ինչ ես անում։

— Ի՞նչպէս, տիկին,—հարցրեց զարմացած Սուրիկը։

— Դու չը պէտք է քաշես. չէ կարելի,—եղաւ տիկնոջ պատասխանը։

— Չէ՞ կարելի,—աչքերի անյայտ զարմանքով նորից հարցրեց Սուրիկը։

— Հազա՞ր անգամ պիտի կրկնեմ. ասացի, որ չէ կարելի. դու չը պէտք է քաշես, ծանր է։ Եթէ ուզում ես, դու նստիր, թող Լևոնը քաշի։ Եւ, դու, Լևոն,—շարունակեց դաստիարակչուհին ի զուր աշխատելով ձայնին մեղմութիւն տալ,—իջի՛ր դու կառքից։

Լևոնը դուրս եկաւ մանկակառքից, գլուխը կախ և մատը բերանը դրած սպասում էր։

— Բայց ինչու չէ կարելի, տիկին, ինչու չը քաշեմ Լևոնին. չէ՞ որ նա ինձանից թեթև է,—տեղում էին Սուրիկի անմեղ հարցերը։

— Այնպէս. լաւ չէ։

— Ախր ինչու է, տիկին։

Պատասխան չը կար. դաստիարակչուհին պատասխանել էր աշխատում, երբ թէյի զանգը ազատեց նրանց բոլորին։

— Նու, Սուրիկ, թէյի զանգն է, գնանք. խաղալիքները ծառան ներս կը տանի. եկ, գնանք,—ասաց դաստիարակչուհին։

Փոքրիկ Սուրիկի անմեղ գլուխը տարօրինակ հարցերով էր զբաղված։

Ձեռները գրպանը դրած, գլուխը կոր, առանց Լևոնին նայելու, նա հետևեց դաստիարակչուհուն և նորից հարցրեց աղերսալի ձայնով.

— Բայց ախր ինչու, տիկին. չէ՞ որ նա էլ ինձ էր քաշում...

Լևոնը մատը բերնին նայում էր հեռուներից։

Սուրիկի փոքրիկ գլուխը պատասխան էր պահանջում.

— Ինչու։

Մ. Բէջանեան

ՖՐԱՆՑ-ՅՈՎՍԷՖ ԿԱՅՍՐԻ ՍԻՐԱՑԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԿԱԾԸ*)

II

Ծերի սիրային արկածը

Ջառամեալ կայսրը կերակուրն ուտում է հարիւր հազարներ արժող ոսկեայ սերվիզի վրա։ Սեղանին միայն հրաւիրված է լինում՝ գեներալ-ադիւտանտը կամ թէ մի որևէ բարձրագոյն քաղաքացիական աստիճանաւոր։ Ամենահպարտը եւրոպական իշխողներից կարող է հրաւիրել սեղանին միայն մի անձն։ Այս բանը պահանջում է էտիկէտը։ Մատուցվում է ութը տեսակ կերակուր, ըստ որում սուպին հետևում է սուպի միսը, մի սովորութիւն՝ որը պահպանվում է Կարօլոս Մեծի ժամանակից։ Ըստ էտիկէտի՝ ենթադրվում է չորս տեսակ գինի։ Տրվում են ամենաընտիր գիներ։ Հօֆբուրգեան մառանները հռչակված են ամբողջ աշխարհում։ Կայսրը սիրում է գինի. բժիշկները թոյլ են տուել նրան Պիլզենեան գարեջուրը։

Առաւօտեան ժամը 5-ին բերում են նրան առաջին նախաճաշիկը։ Վաննան ընդունելուց յետոյ նրան կոկում է վարսավիրը, մասսաժիստը տրորում է և մանիկիւրան նայում է ձեռքերը. նա հագնվում է և գալիս է աշխատութեան առանձնասենեակը, ուր առանձնութեան մէջ գործերով է զբաղվում։

Ժամը 8-ին երկրորդ նախաճաշն է։ Ցետոյ գալիս է նրա անձնական քարտուղարը։ Կայսրը աչքից անց է կացնում պօստը, ապա ընդունում է մի կամ երկու մինիստրի։

Կէս օրվայ ժամը 12-ին մատուցվում են սուպ, բանջարեղէն, կոնդիտերեան թըխուածքներ։ Ցետոյ՝ զբօսանք պարտէզում ոտով կամ զբօսանքի կառքով։ Ժամը 4—5-ի միջև դեսպանների, բարձրաստիճանաւորների, նահանգապետների ընդունելութիւն։

Ժամը 5-ին ճաշ մի հրաւիրեալի ընկերութեամբ։ Ինքնակալը սաստիկ սիրում է սիգարներ։ Ճաշից յետոյ ծխելով թոյլ «տրաբուկոսը», յուսահատ հայեացքով հետևում է ամպի գալարներին։ Դեռ վաղ է, ժամը 7-ն է միայն։ Ֆրանց-Յովսէֆը վեր է կենում։ Նրա խօսակիցը գլուխ է տալիս, և կայսրը գնում է իր աշխատութեան առանձնասենեակը։

Ֆրանց-Յովսէֆը թեթևութեամբ շունչ է քաշում։ Այժմ նրա համար սկսվում է իսկական կեանքը։ Անձնուէր ծառան տալիս է նրան գլխարկը և վերարկուն։ Միջանցքով, դէպի որը տանում է մի դռնակ և որը արհեստականօրէն թաքցված է պատի մէջ, գըրքերի պահարանի դռան ձևով, կայսրը իջնում է ներքին յարկը։ Դա իր տեսակում միակ լիֆտն է. նա շինված է պատի հաստութեան մէջ։ Երկու յարկով աւելի ցած, կարճ, գաղտնի միջանցուկ, տասն արշին երկարութեամբ, լիֆտից տանում է դէպի փակված դուռը, որը դուրս է գալիս փոքրիկ բակի վրա, չորս կողմից շրջապատված քարեայ պատերով։ Կայսրը անցնում է բակով քանի քայլ և նստում է արտաքին դըռների մօտ նրան սպասող մօտորի վրա։ Այդ ամբողջ ճանապարհորդութիւնը առանձին ոչինչ գաղտնի բան չունի, բայց կատարվում է խորհրդաւորութեամբ, աւելի շուտ՝ ծիսակատարութիւնից խուսափելու համար։

Շոֆֆէրին ցուցում հարկաւոր չէ. նա գիտէ թէ ուր պիտի տանել։

Թողնելով իր ետևում մռայլ, ցուրտ Հօֆբուրգը, մօտորը սլանում է Վիէննայի պայծառ, լուսաւորված փողոցներով, աղմկող, իրար անցնող ամբոխի մօտով, որը շատ

*) Տես «Մշակ» № 176.

առաջաւորի բերանով Շիրվանզադէն համարվում է խմբապետ, ապա ուրեմն գիւղը աւերող, կարգուկանոնից հանող։ Շիրվանզադէին համարում են իրանց՝ տղամարդկանց՝ կնանից դարձնող, և այսպիսի վայր ի վերոյ դատողութիւններ նրա մասին. ահա թէ ինչ է մեր դառն ու սև իրականութիւնը։

Ինչպէս մենք պահանջենք կուլտուրական այդքան ստոր աստիճանի վրա կանգնած հասարակութիւնից, որ նա մտածի և պաշտպանի մեր գրականագէտներին, քանի որ հնար չունի նրանց ճանաչելու, հասկանալու։

Երևի ինքը, Շիրվանզադէն, լացով և արտասուախառն ծիծաղով կարդացած կը լինի մեր յիշած գաղտրիկ պատմութիւնը և աւելի քան լաւատեղեակ է մեր արձանագրած դառն իրականութեան...

Երբ մեր հասարակութեան ճնշող մեծամասնութիւնը անգրագէտ է, երբ մենք դեռ շատ տգէտ ենք, ապա ուրեմն նախ և առաջ մեր ամենաառաջաւոր կարիքը պէտք է համարենք գրագիտութիւն և ուսումն տարածել դպրոցների միջոցով, այնուհետև զուգահեռաբար՝ այն բոլոր գործօնները, որոնք նպաստում են լուսաւորութեան տարածվելուն — լինի դա գրական ֆոնդ կամ ուրիշ զանազան ազգօգուտ հաստատութիւններ։

Շիրին

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՑՈՒՑԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

XIX

Վ. Տր-օվը «Газета Копѣйка» թերթում «Կեանքի սարսափները» վերնագրով իր մի շարք յօդուածներում նկարագրում է մանկական պրոստիտուցիան։

Կարդացէք, ընթերցող, այդ յօդուածները, ուշադրութեամբ կարդացէք, և ձեր առաջ իսկապէս կը պատկերանան կեանքի, ժամանակակից, կրթված, լուսաւորված մարդկութեան շուրջը տիրող կեանքի իսկական, գոյութիւն ունեցող սարսափները։

Մենք զզվում ենք մեր նախահայրերի արած անգթութիւններից, անիծում միջնադարեան ինկվիզիցիայի ստեղծած տանջանքներից, սոսկում Ներոնների կայացրած գործերից և սակայն լուռ ու մունջ անտարբեր կերպով անցնում մեզ ամեն բոպէ շրջապատող կեանքի սարսափների մօտից։

Պրոստիտուցիան, անառակութիւնը ժամանակակից լուսաւոր մարդկութեան ամենախայտառակ արատներից մէկն է համարվում, մարդկութեան ամենաանկեալ ընկնող գործիչներն են դարերի ընթացքում իրանց ուժգին բողոքի ձայնը բարձրացրել նրան վերացնելու համար, որովհետև լուսաւոր մարդկութեան համար նա մի ժանտ, մի սոսկալի ախտ է համարվել միշտ և համարվում է։

Եւ վերանալու, իսպառ ջնջվելու փոխարէն՝ նա շարունակ աւելի ու աւելի լայն ծաւալ է ստանում, ընդգրկելու հասարակութեան բոլոր խաւերը, լայն օգակով խեղդելով մարդկութեան լուսաւոր գաղափարները։

Փրչով(?) ու խօսքով կռւելով այդ ախտի դէմ, մարդկութիւնը միշտ կեղծել է և կեղծում է, որովհետև ճաճան(?) ֆրազներից նա...

Կաֆէ-շանտանները, հասարակաց տները, ազատ սիրոյ լիգաները այլևս չեն գրաւում նրան և բաւականութիւն տալիս նրա անասնական կրքերին. Նրան շարունակ նոր միջոցներ են հարկաւոր իր անօրմալ սեռական ցանկութիւններին բաւարարութիւն տալու համար։

Եւ ահա այդ պահանջին բաւարարութիւն տալու համար հրապարակ է գալիս մանկական պրոստիտուցիան, մանուկ հասարակաց կանայք։

Օ՛, ես չեմ կարծում, որ աւելի զզուելի մի բան լինի, քան 10—12 տարեկան երեխաները, որոնք դեռ չը գիտեն աշխարհի չարն ու բարին, որոնց բերանից, ինչպէս ասում են, դեռ կաթի հոտ է գալիս, կանգնած փողոցի անկիւններում՝ անցորդներին աչքով են անում, կամ թէ այս ու այն հիւրանոցներում, տափանքի գերի անձնաւորութիւնների շրջանում միմեանց ետևից դատարկում օղու ու գինու բաժակները և ալկոհոլի ազդեցութեան տակ հազար ու մի անամօթ քայլեր անում։

Եւ նրանց շրջապատող փայլուն կավալերները, երջանկութեան գագաթնակէտին հասած, արբած, ճարպակալած աչքերով դիտում են կիսամերկ, արբած մանուկների այդ խայտառակ արարքներն ու զուարճանում։

Պէտք է այդպիսի մի պատկերի ականատես լինել, ընթերցող, զգալու, հասկանալու համար այն սարսափները, որոնք յայտնի են մանկական պրօստիտուցիա անուան տակ։

Ես տեսել եմ մի այդպիսի պատկեր։

Մօրին(?) զգուանքով և սիրտս կտոր-կտոր լինելով ես ականատես եմ եղել մի այդպիսի զզուելի պատկերի. ես դիտել եմ անասնական կրքերի գերի մարդկանց խայտառակ քէֆի ազօտման(?) և, սարսափած, աչքերս ու ականջներս փակած՝ ես փախել եմ այդտեղից, որպէսզի չը լսեմ արբած մանուկների խայտառակ աղաղակներն ու ցնիկ հայհոյանքները, որպէսզի չը տեսնեմ կեանքի սևն ու սպիտակը դեռ չը տեսած, բայց անժամանակ ծերացած, ցաւի ու վշտի խորշոմները ճակատներին 10—15 տարեկան աղջկանց անկարգաբելի(?), անամօթ ու խայտառակ վարմունքները։

Եւ այդ պատկերը ես երբէք չեմ մոռանայ։

Ամեն րոպէ իմ աչքերիս առաջ կանգնած՝ նա անդադար հալածում է ինձ, երևակայութեանս առաջ սոսկալի տեսարաններ ծնեցնելով։

Ո՞վ է մեղաւոր դրա մէջ։

Ո՞վ է պատճառը, որ 10—15 տարեկան թարմ, անմեղ աղջիկներին դէպի կեղտի ու ցեխի այդ որջն է քաշում և լցնում նրանցով մարդկանց հասարակաց կանանց կարգը։

Պատճառները շատ են, և Վ. Տր-օվը նրանցից մի քանիսը բերում է իր յօդուածների մէջ։

Ամենից առաջ, ի հարկէ, «կենդանի ապրանք ծախող» անուան տակ յայտնի այն խայտառակ կորպորացիան, որը ազատ համարձակ ոստայններ է հիւսում ամբողջ աշխարհում և ցանցերի մէջ...

...գամ էլ աւելորդ կոպէկների տէր դառնալու համար՝ իրանց մանկահասակ աղջիկներին ծախում են հարուստ, տափանքի գերի պարոններին։

Այդ երեք դէպքումն էլ օրէնքը—եթէ միայն ճշմարտութիւնը լոյս աշխարհ է գալիս—մեղաւորներին շատ խիստ կերպով է պատժում։ Բայց հէնց ամբողջ դժբաղդութիւնը նրա մէջ է կայանում, որ ճշմարտութիւնը առհասարակ շատ քիչ է երևան գալիս և այն էլ այնքան ուշ, որ անմեղ զոհերին այլ ևս հնարաւորութիւն չէ լինում ազատելու անառակութեան ճանկերից։

Սակայն ամենագլխաւոր մեղաւորները միշտ էլ մնում են անպատիժ և շարունակում իրանց քաջագործութիւնները։

Փողի ուժով նրանք կարողանում են ծածկել ամենքի բերանները և ազատ-համարձակ շարունակում են իրանց քաջագործութիւնները։

Ահա ում և ինչի՛ վրա պէտք է ուշադրութիւն դարձնել մարդկութեան այդ խայտառակ, ժահրոտ վէրքին վերջ տալու համար։

Պէտք է ամենախիստ կերպով պատժել ոչ թէ միայն մանուկներին բռնաբարողներին, այլ մինչև անգամ նաև մանկական պրօստիտուցիայի ծառայութիւններից օգտվողներին։

Գլխաւոր միջոցներ ձեռք առնելով մանուկներին ծախողների դէմ՝ հազիւ թէ կարելի լինի որևէ օգուտ ստանալ, որովհետև քանի որ կայ պահանջը, լինելու է և առաջարկութիւնը, մանաւանդ երբ այդ առաջարկած «ապրանքի» համար լաւ գին են տալիս։

Պէտք է վերջ դնել պահանջին, որպէսզի այլ ևս առաջարկութիւն չը լինի, և դրա համար միակ միջոցն է ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել և անխնայ կերպով, ամենածանր պատիժներ նշանակել ոչ միայն այն անձնաւորութիւններին, որոնք պարապում են մանուկ «կենդանի ապրանքի» առևտուրով, այլ և այն անձնաւորութիւններին, որոնք օգտվում են նրանց ծառայութիւններից։

Ահա միակ ելքը։

Վ. Թումանեան

Բագու.

ՄԵՐՎԻ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Մերվ, 26 օգոստոսի

Անցեալ ուսումնական տարում տեղիս ծխ. դպրոցի կեանքը անցել է խաղաղ, եթէ հաշւի չառնենք մի քանի դեֆեկտներ, որոնք տարվայ կէսում սպառնում էին դպրոցի նօրմալ կեանքին, բայց շնորհիւ աւ.-ուսուցչի և իր օգնականի լուրջ վերաբերմունքին՝ իսպառ վերացան։ Դպրոցի անցեալ տարվայ նիւթականը անաջող էր կազմված, որի հետևանքով տարվայ վերջում հոգաբարձութիւնը թէև աննշան, բայց և այնպէս մնաց ուսուցիչներին պարտ։

Մերվի հայ ժողովուրդը առատաձեռն է դէպի իր համայնական հիմնարկութիւնները։ Տեղիս ծխ. դպրոցների հոգաբարձութիւնը եթէ ուզէ, կարող է հեշտութեամբ օգտվել այդ հանգամանքից, յօգուտ իր խնամքին յանձնված հիմնարկութեան։

Անցեալ օր ծխ. ժողով գումարվեց և միաձայն հաստատվեց դպրոցի առաջիկայ տարվայ բիւջէն 4500 ր.։ Եւ որպէս զի այդ գումարը կարելի լինի ձեռք բերել, նոյն ժողովում ընտրվեցին գաղութիս զանազան խաւերից 16 ներկայացուցիչներ, որոնք նորից ցուցակագրելով ծխականներին՝ պէտք է տուրքերը բաժանեն նիւթական միջոցների համեմատական չափով։

Մինչև այսօր հրապարակի վրա գործում էր վաճառական դասը, որ միանգամայն իր ուսերի վրա էր տանում ամեն մի հասարակական գործ։

Այժմ ընտրվեցին նաև արհեստաւոր ու բանւոր խաւերից ներկայացուցիչներ, որոնք միանալով գոյութիւն ունեցող գործիչների հետ պէտք է ձեռք-ձեռքի տուած տանեն կրթական գործի ամբողջ ծանրութիւնը։

Առաջիկայ տարվայ ուսուցչական խումբը կազմված է աջող ոյժերից հետևեալ կերպով։ Պատուական Աթաբէգեանը, որը չորրորդ տարին է, ինչ պաշտօնավարում է տեղիս դպրոցում—մի հանգամանք, որ երկրիս հայ գաղութների դպրոցական կեանքում դեռ չը տեսնված երևոյթ է—և բոլորից յարգված մի անձնաւորութիւն է թէ որպէս ուսուցիչ և թէ որպէս խոհեմ մարդ, ընտրվեց աւագ ուսուցիչ, շաբաթական 18 դասով և տարեկան 800 ր. ռոճիկով։ Հին խմբից հրաւիրված են Օրդ. Ծովեանեանը և օր. Լիւսի Տէր-Մկրտչեանը։ Քահանաներին տրվում է կրօնը շաբաթական 8 դաս 240 ր. ռոճիկով։ Հինգերորդ ուսուցիչը յանձնարարված է աւագ-ուսուցչին՝ իր հայեցողութեամբ հրաւիրել։ Կրտսեր ուսուցիչները ստանում են տարեկան 700 ր., մնացեալ դասերը բաժանելով իրանց մէջ հաւասար չափով։

Այսպիսով, ուրեմն, տեղիս ծխատէր քահանաները, որոնք փոփոխակիօրէն մինչև այս տարի հերթով կատարում էին տեղիս դպրոցի աւ.-ուսուցչութիւնը, այս տարվանից սկսած պահում են իրանց ձեռքին միմիայն կրօնի դասերը։ Եւ դա, պէտք է շեշտել, յօգուտ դպրոցի։

Խումբը ընդհանուր առմամբ փայլուն ոյժերից է կազմված և, ուրեմն, յոյս կայ, որ մեր ծխ. ուսումնարանն ընթանայ առաջիկայ տարում անսայթաք, խաղաղ ու տարվայ վերջում տայ նկատելի արդիւնք։

Sero

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Վերափոխման տօնի պատճառով «Մշակի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնի չորեքշաբթի օր, օգոստոսի 15-ին։

✦ Սեպտեմբերի 2-ին լրանում է Երևանի թեմական դպրոցի 75-ամեակը։

✦ Միւռօնօրհնութիւնը Էջմիածնում նշանակված է առաջիկայ սեպտ. 30-ին։

✦ Թիֆլիսում Բօրօդինեան կռւի տօնահանդէսի օրը, օգոստոսի 26-ին, Արքունական թատրոնում տեղի կունենայ հանդէս Թիֆլիսի բոլոր միջնակարգ դպրոցների աշակերտների համար, իսկ կովկասեան շրջանի բոլոր դպրոցներում ուսումնական տարվայ սկզբում կը կայանայ գրական առաւօտ նուիրված հայրենական պատերազմին։

✦ Թիֆլիսի լուսանկարիչ Դ. Ի. Երմակօվը իր ծառայութիւնն է առաջարկել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ պատրաստելու Էջմիածնի Վանքում պահվող բոլոր հին ձեռագրերների և իրերի լուսանկարչական ալբոմը, որ բաւականին դիւրութիւն կը տար տուրիստներին և թանգարանում պահվող հնութիւններով հետաքրքրվողներին ծանօթանալու այդ իրերի հետ։

✦ Թիֆլիսի պօստատան պետական բանկի խնայողական բաժանմունքում յուլիս ամսվայ ընթացքում ընդունված է՝ 72,497 րուբլի, իսկ դուրս է հանված 35,660 ր.։

✦ Քաղաքային վարչութիւնը արդէն աւարտել է 1913 թւի եկամուտի նախահաշւի քննութիւնը և տուել տպագրութեան։

✦ Խմբագրութեանս մէջ ստացված է Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան հրատարակութեամբ լոյս տեսած «Փողոցների լուսաւորութիւնը Թիֆլիսում» վերնագրով գիրքը, որ կազմել է քաղ. վարչութեան անդամ ինժ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայնաբազուկը։ Այդ գրքի 40 երեսը պարունակում է իր մէջ մի շարք ընդհանուր ծանօթութիւններ քաղաքի լուսաւորութեան մասին։ 40-ից մինչև 80-րդ երեսը՝ լուսաւորութեան վերաբերեալ զանազան անձանց հետ կապված պայմանագրերն են ու պրօէկտները։ Ապա զետեղված է համեմատական աղիւսակ զանազան տեսակի լուսաւորութեան արժողութեան մասին։ Վերջում կցված է փողոցների անուանական ցանկը։

✦ Վերջին երկու օրերս քաղաքային առևտրա-տնտեսական գործակալները 40-ից աւելի արձանագրութիւններ են կազմել հացավաճառների վրա, որոնք վերջին սակագնից միշտ աւելի գնով են վաճառում հացը։

✦ Թիֆլիսի հացթուխները բազմաթիւ բողոքներով դիմում են նահանգապետին քաղաքային դումայի տնտեսական մասնաժողովի հացի համար սահմանած վերջին սակագնի դէմ, որով հացի բոլոր տեսակների փութը էժանացվում է կէս-կէս կոպէկով։ Նահանգապետը երէկ քաղաքային վարչութեանն է ուղարկել 40-ի չափ այդպիսի խնդիրներ, որոնք, համարեա, բոլորն էլ միևնոյն բովանդակութիւնն ունեն։ Մի առ մի յիշելով գոյութիւն ունեցող ալիւրի գները, թւերով աշխատում են համոզել, որ սխալ են տնտեսական մասի կազմած հաշիւները և որ այդ գնով անհնարին է հացի առևտուրը։ Հացավաճառների տուած հաշիւները այնքան էլ չեն համապատասխանում իրողութեանը։

✦ Երէկ մեր խմբագրատուն մտաւ մի չքաւոր և հիւանդ երիտասարդ, արդուինցի Կարապետ Յովհաննիսեան Զախօյեանց, որը եկել է այստեղ բժշկվելու, բայց նիւթական միջոցներից բոլորովին զուրկ լինելու պատճառով չէ կարողանում իր բժշկութիւնը շարունակել։ Եւ ցաւալին այն է, որ նիւթականի բացակայութեան պատճառով ոչ միայն բժշկութիւնն է թողել, այլ և պատառ հացի կարօտ՝ թափառում է Թիֆլիսի փողոցներում։ Թշուառը դիմել է զանազան անձանց՝ խնդրելով իրան օգնել, որպէսզի գոնէ մինչև իր հայրենիք ճանապարհվելու հնարաւորութիւն տրվի իրան, բայց մերժումն է ստացել։ Մերժողները պատճառաբանել են իրանց մերժումը նրանով, որ պիտի դիմել բարեգ. ընկերութիւններին, այլ ոչ մասնաւոր անձանց։ Ծարահատված՝ թշուառը դիմում է այս անգամ—այն էլ ոչ թէ մի, այլ մի քանի—Կ. Հ. Բ. Ընկերութեանը, ինչպէս և ուրիշ կուլտուրական հաստատութիւններին, բայց այդ հաստատութիւններն էլ անողոքաբար մերժում են նրան օգնութեան ձեռք կարկառել։ Այժմ խեղճը մնացել է բոլորովին յուսահատ, մանաւանդ որ ոչ մի կոպէկ չունի իր գրպանում և երկու օր է, ինչ ոչինչ չէ դրել իր բերանը։ Ցանկալի էր, որ բարի մարդիկ ուշադրութիւն դարձնէին խեղճի անել դրութեան վրա և օգնէին նրան գոնէ մինչև իր հայրենիք ճանապարհվելու գործում, որը, կարծեօք, կը պահանջէ ոչ աւելի քան 6—7 րուբլի։ Նուէրը կարելի է ուղարկել «Մշակի» խմբագրատուն, յանձնելու ըստ պատկանելոյն։

✦ Օգոստոսի 9-ին քաղաքային դումայի արտակարգ նիստը ձայների մեծամասնութեամբ որոշել է առևտրական հաստատութիւնների ծառայողների հանգստեան մասին հրատարակված պարտադիր որոշումները գործադրութեան մէջ թողնել, բացի 5. դ,

---

...թեամբ զարգացնում է այդ թեման։

— Բաղդաւոր ամուսնութեան պայմանը փոխադարձ հասկացողութիւնն է,—վճռաբար արտասանում է նա։

— Ամուսինը պէտք է իր կնոջը յայտնէ, թէ իր գործերն ի՛նչպէս են ընթանում։ Կինը չի պահանջի նոր մուշտակ, եթէ նրան յայտնի լինի, որ ամուսինը վճարելիքներ ունի։ Հա, ի դէպ, դուք վճարել էք մատգործին ըստ հաշւի։

— Այո։

— Ոսքան։

— Փուշակեցէք։

— Հարիւր ֆլօրին։

— Ութսունմէկ։

— Ա՛խ, Ֆրանց, ես մոռացայ. սպիտակ կատուն ձգնել է, Ամալիայի թուշն ուռել է։ Ես նրան ուղարկեցի ատամնաբոյժի մօտ, այնպէս որ մի՛ պահանջէր, եթէ այսօր վատ կերակուր տամ։

— Խեղճ-ողորմելի։ Պէտք է նրան սովորեցնել մի հրաշագործ միջոց, որով միանգամայն պաշտպանվի ատամնացաւից։

Նախասենեակում հնչում է զանգակը. դրանք տարոկ խաղալու ընկերներն են (տարոկը աւստրիական բրիջ խաղի մի տեսակն է)։

Երկուսն էլ վաղեմի, անփոփոխ բարեկամներն են մեծ դերասանուհու և վերջերս դարձել են պ. Շրատտի բարեկամները։

Նրանցից մէկը՝ Պալմերը, աւստրիական բանկի կառավարիչն է, իսկ միւսը՝ ամբողջ Եւրոպայում այնքան յայտնի բանկիր, որ նրա անունը ո՛չ պակաս ականաւոր է, քան նոյն ինքն Ֆրանց Յովսէփինը, բայց միևնոյն ժամանակ—մի հանգամանք, որը պալատում ո՛չ մի կերպ չեն կարողանում մարսել—նա հրէայ է և ո՛չ միայն ծննդեամբ, այլև կրօնով։ Հրէայ բանկիրը և պ. Շրատտը բնաւ Հռոմի սրբազան կայսրութեան գլուխ չեն, բայց բարեկամներ, ի մեծ վիշտ և վրդովումն կոմսուհի Խօտեկի, կայսերական թագաժառանգի, էրցհերցօգ Ֆրանց-Ֆերդինանդի ոչ-տոհմիկ ամուսնու։

Շատ անգամ կայսրը տարոկում տարվում է իր քսակի բոլոր փողերը, այսինքն տասն կամ տասներկու ֆլօրին։ Նա վատ է խաղում։ Ո՛չ ոք չէ ուզում նրա խաղընկերը լինել։

Այդ պատճառով վիճակ են գցում, թէ ում կը վիճակվի նրա հետ խաղալ։

Նա բարեհոգութեամբ ծիծաղում է։ Այն ինչ հարևան սենեակում երեկոյեան թէյ են պատրաստում։ Ինչ թէյ է։ Երբ հիւրանոցատէրը ծանուցանում է, որ թէյը պատրաստ է, սեղանի վրա դրված են լինում վիէննական խոհանոցի ամենատեսակ համադամ կերակուրները։

Բարի, ծերունի «պօլկօմնիկին» ուտեցնում են ոստրէներ, կիլկաներ (տառեխանման ձկներ), ապխտած սագ, պատէ-օ-ֆուատրա և զանազան համեղ բաներ։ Ժամանակ առ ժամանակ Ֆրանց Յովսէփը իր հայեացքը սևեռում է նայելի, բուրժուազական տան տիկնոջ վրա, իսկ բանկիրները անընդհատ դրուատում են նրա հմայիչ բարձր ընդունակութիւնները։ Աշխատում են թափանցել նրա խոհարարական գաղտնիքների մէջ։

Խօսում են այն բանի մասին, թէ ի՛նչպէս հարկաւոր է և թէ ինչպէս պէտք չէ տնտեսութիւնը վարել, գանգատվում են կենսական պիտոյքների աճող թանգութեան վրա, գանգատվում են, որ Վիէննայում ծառան փչացել է, վիճում են գուլեաշի պատրաստութեան զանազան ձևերի մասին և իբրև բարձրագոյն դատաւոր հրաւիրում են խոհարարուհուն։

Պօլկօմնիկը մի ֆլօրին նրան ընծայ է տալիս, այդ ժամանակ տ. Շրատտը յանդիմանում է նրան ծառային փչացնելու համար։

— Դուք ինչքան էք վճարում նրան,—հարցնում է բանկիրը։

— Ամիսը 15 ֆլօրին. ես իմ հաշւով բերեցի նրան Բոհեմիայից։ Վիէննայի խոհարարուհիները չափազանց թանգացել են։

Բանկիրը հանում է իր թանգագին քարերով ընդելուզված ծխախոտատուփը և առաջարկում է ամենալաւ հավաննան։

— Շնորհակալ եմ, բարեկամ, ես ծխում եմ տրաբուկոս։

— Այդ տնտեսագիտութեան տեսակէտից, —հարցնում է Ռօտշիլդը, ընդհանուր ծիծաղի տակ։

Այս չորս անձնաւորութիւնը կապված են ընկերութեան ամենաճշմարիտ, ամենաամուր կապերով։

Ո՛չ մի բան ընդունակ չէ խզել այդ կապերը։

Ժամը 10-ին տրվում է մոտորը, և տ. Շրատտը օգնում է պօլկօմնիկին հագնվելու։

Մոտորը նորից սլանում է Վիէննայի պայծառ, աղմկալից փողոցներով, մեռած, մռայլ Հօֆբուրգի ուղղութեամբ։ Կանգ է առնում փոքրիկ դռան առաջ։ Պատուարժան ծերունին ներս է մտնում։ Նրան ընդունում է լռակեաց ծառան։ Միջանցքով բարձրանում է առանձնասենեակը։ Ծառան առնում է գլխարկը և վերարկուն։

Կայսրը վերադարձաւ։

(«Б. В.»)

Թարգմ. Ա. Բունեաթեան

[illegible]

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 10 օգոստոսի

[illegible]

Թիֆլիս, 8 օգոստոսի

[illegible]

Նոյն ժամանակ ներկայացնելու Վեհին իր խղճերն ու տենչանքները գրաւոր, որ կազմել էր հէնց իրանցից՝ քահանաներից ընտրուած մասնաժողովը։ Այդ ուղերձով Թիֆլիսի հայ քահանայութիւնը խնդրում է Կաթողիկոսին գանձանակի վերացումը, կանոնաւոր ռոճիկների սահմանումը, քահանաների աւելացնելու և օտար տեղերից տեղափոխելու արգելումն և այլ բարի ցանկութիւններ. բայց մի բան վրիպել է քահանաների աչքից՝ մուծելու այդ ուղերձի մէջ. դա դասերի խնդիրն է, կրօնուսոյցների հարցն է, որ մինչև այժմ ձգձգվում է։

Վեհափառ Կաթողիկոսն իր տեղապահութեան օրօք անցեալ 1911 թ. մարտի 4-ին № 1352 առաջադրութեամբ պատուիրում է Թեմիս կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսին խիստ հսկողութիւն ունենալ, որպէս զի Թիֆլիսի հայ քահանաները չը ստանձնեն մեծաքանակ դասեր զանազան դպրոցներում։

Պետական դպրոցների հայ կրօնուսոյցները մեծ մասամբ ապահովված և հարուստ քահանաներ են [illegible]

բանակցեն և կամ ուրիշ եկեղեցու քահանայի. իսկ երբ իրանց ծխերում մի հարուստ ննջեցեալ է պատահում, նրանք թողնում են օրական 5—6 դասը և գնում մեռել թաղելու։ (Բացառութիւնները միշտ յարգելի են)։

Մեր կարծիքով՝ նպատակայարմար կը լինի կամ բոլորովին զատել կրօնուսոյցներին ծխերից, որպէս զի նրանք ծուխ հովւելու իրաւունք չունենան, այլ համարվեն միմիայն կրօնուսոյցներ, և կամ աւելի լաւ է և արդարացի՝ հարուստ քահանաներին թողնել շաբաթական առ առաւելն 12—18 դաս, իսկ մնացած դասերը բաժանել երիտասարդ, ցենզաւոր քահանաների վրա։

Լիայոյս ենք, որ Վեհափառ Հայրապետը լուրջ ուշադրութիւն կը դարձնի այս հանգամանքի վրա և վերջ կը դնի այս անարդարութեանը. թէ չէ՞ մինչև երբ մոնոպոլիա դարձնեն մեր հարուստ քահանաները պետական դպրոցների կրօնուսուցչութիւնը անկարող լինելով արժանաւորապէս կերպով կատարել իրանց պարտականութիւնները։ Հետաքրքիր

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ռազմավիրական ճանապարհի վրա ընդհարվել են երկու աւտոմոբիլներ ուղևորներով լի։ Աւտոմոբիլները ջարդված են։ Ուղևորները ծանր ջարդուածքներ են ստացել։

✦ Տաշկենդում զինուորական ապստամբութեան գործը քննելիս ի միջի այլոց պարզվել է, որ ապստամբութեան մասին իմանում են եղել վաղուց, իսկ թէ որ օրը՝ այդ յայտնի չէ եղել։ Բացի դրանից վկաների ցուցումից երևացել է, որ ապստամբները մտադիր են եղել գրաւել Տաշկենդը և այնուհետև լուրջ պահանջներ առաջադրել։ Բայց ժամանակից վաղ սկսելը անաջողութեան է դատապարտել ապստամբութիւնը։

✦ Պերմից «Нов. Вр.»-ին հեռագրում են, որ սաստիկ շոգերից յետոյ յանկարծակի սկսված ցրտերից՝ սառել են երկու հոգի։

✦ Պետերբուրգում շուտով պատրաստ կը լինի բուդդայական տաճարի շէնքը։ Մօտ ժամանակներս Չինաստանից բերվելու են Բուդդայի և ուրիշ կուռքերի քանդակագործ պատկերները։

✦ Դէպի Ցարսկոյէ Սելօ տանող երկաթուղագծին մօտիկ անտառումս ոստիկանութիւնը պաշարել է բանւորական մի միտինգ։ Կալանաւորված են 60 հոգի։ Գիշերը խուզարկութիւններ և կալանաւորութիւններ են կատարվել Սիմենս և Հալսկի գործարանում։

✦ Վերջին ժամանակներս մի շարք բանւորական գործադուլներ են տեղի ունեցել Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Կոլոմնայում, Կոստրոմայում, Օրեխովում, Եկատերինոդարում, Վիտեբսկում, Վարշավայում, Բելոստոկում, Սիբիրի շրջանում, Իրկուտսկում, Հելսինգֆորսում և մի քանի ուրիշ քաղաքներում։ Մեծ մասամբ բանւորական պահանջները տնտեսական բնոյթ ունեն և վերջանում են բաւարարվելով։

✦ Պետերբուրգի քաղաքապետը փակել է Ռուսաստանի բանւորների ամենամեծ արհեստակցական միութիւնը։

✦ «Р. Сл.» լրագրին հեռագրում են Սեվաստոպոլից, որ այնտեղ տեղի է ունեցել սև-ծովեան նաւատորմի նաւերի հրամանատարների խորհրդակցութիւն նաւատորմում պատահած վերջին դէպքերի առիթով։

✦ Ֆրանսիայում ազգային օդային նաւատորմի համար սկսված համազգային հանգանակութիւնը արդէն տուել է $3^1/_2$ միլիոն ֆրանկ։ Հասարակական գործիչներից կազմված է մի յատուկ կոմիտէտ այդ գումարը իր նպատակին գործադրելու համար, որի նախագահն է սենատոր Ռայմոնդը, որ բարձրագոյն պալատի անդամների մէջ պիլոտ-օդաթռիչք վկայական ունեցող միակ մարդն է։ Կոմիտէտը նախ և առաջ որոշել է գնել ֆրանսիական զանազան տեսակների 100 օդանաւեր։ Իր միջոցները ուժեղացնելու համար, կոմիտէտը որոշել է մի շարք թռիչքներ կազմակերպել։

✦ Պարիզում արտասովոր ցրտեր են տիրում։

✦ Պարիզի մունիցիպալիտետը որոշել է պսակներ դնել Բորոդինեան դաշտում թաղված ֆրանսիական և ռուսական զօրականների մահարձանների վրա։

✦ Պետերբուրգում տեղեկութիւն է ստացվել Չեռնոգորիայից, որ այնտեղ նորից է զայրոյթ սկսվում Թիւրքիայի դէմ Բերանի արիւնահեղ անցքերի ազդեցութեան տակ։ Ռուսաց դիպլօմատիան ամեն ջանք գործ է դնում խաղաղ լուծումն տալու Թիւրքիայի և Չեռնոգորիայի միջև առեղծված կոն- [illegible]

թերին, որ «ուխտեալների դաշնակցութիւնը», որի անդամների թիւը միլիոնից անցնում է, ամեն տեղ կոմիսարներ է ուղարկել ապստամբութիւն բարձրացնելու Իւանշիկայի դէմ, որը, դաշնակցութեան կարծիքով, փափագում է չինական Նապոլէօն լինել։ Ուչանից թնդանօթաձգութեան որոտներ են լսվում։ Կռիւ է սկսված Իւանշիկայի կուսակիցների և հանրապետականների միջև։

✦ Շանխայում անընդհատ միտինգներ են տեղի ունենում։ Սունեատսէնը և Խուանսինը յետաձգել են իրանց գնալը Պեկին, ի նկատի առնելով հասարակութեան ճգնաժամային դրութիւնը։

✦ Չինաստանից հեռագրում են Բեռլին, որ բժիշկ Սունեատսէնը սպանված է։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ГОЛОВНЫЯ БОЛИ
терзающія такъ многихъ людей, бываютъ часто вызваны запоромъ, который можно устранить, принимая
СКАВУЛИНЪ
пилюли безъ запаха и вкуса.
Настоящія коробки „Скавулина" содержатъ: большія 40, меньшія 18 пилюль.
(В. 42032)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՎ ՇՓՈՒՄՆ Է ՈՒՆԵՆՈՒՄ տիֆով, քութեշով, ծաղիկով, կարմրուկով, սիֆիլիսով, քոսով և նման հիւանդութիւններով վարակվածների, կամ նրանց հագուստեղէնի, սպիտակեղէնի և առհասարակ այն առարկաների հետ, որոնք գործածութեան մէջ են այդօրինակ հիւանդների մօտ, նա պէտք է, որպէսզի թէ իրան և թէ ուրիշներին զերծ պահէ վարակումից, շարունակ օգտվի «№4711 **ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՍԱՊՕՆԻՑ**»։

Գործադրութեան իսկական եղանա՛կը (ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներով) կցված է իւրաքանչիւր կտորին։

Առանձնապէս առաջարկվում են՝ «№ 4711 Կարբօլեան Սապօնը» (պիտանի է նաև հիւանդների սպիտակեղէնների լուացումի ժամանակ) և «№ 4711 Սուլէմային Սապօնը»։

«№ 4711 Բժշկական Սապօնը» կարելի է ստանալ բոլոր դեղատներում, դեղավաճառ և պարֆիւմերիային խանութներում, իւրաքանչիւր կտորը տասն կօպէկից սկսած։

Գնելու ժամանակ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել, որպէսզի իւրաքանչիւր կտորի վրա լինի «№ 4711»։ Միայն նա է տալիս գարանտիա սապօնի լաւ յատկութեան համար։

(2,22,12) (М. 183997) 4—4

600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
2 ՌՈՒԲԼԻ 90 կոպ.
փոխանակ 25 ռուբ.

Մեր ֆիրմայի հետ ծանօթանալու համար մենք ուղարկենք միայն այս լրագրի ընթերցողներին 600 հատ օգտ. և արժէք. առարկ., որոնցից գլխաւորն է՝ գրպ. անկէրժամաց. 10 տ. երաշխիքով, ոսկէ պուբլէ-շղթայ, տղամ. և կան. ոսկէ դուբլէ-մատանիներ ամերիկ. ադամանդով, նոյն յատկութ. ապարանջան, մանեակ և ականջօղեր (200 ռ. արժէք ունեցողից չը զանազանվող), կաշուէ գեղ. պորտմոնէ, նէսէսէր և 500-ից աւելի հետաքրք. և օգտ. առարկ.։ Բոլոր 600 առարկ. համար վերցնում ենք միայն 2 ռ. 90 կ. (ժամաց. առանձին արժէ 6 ռ.)։ Վերադիր վճ. ուղարկ. համար ճանապարհածախք հաշւվում է՝ 1—3 գարն. համար 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Չը հաւանած դէպքում յետ ենք վերցնում և փողը վերադարձնում։ О-во „МЕРКУРІЙ", ЛОДЗЬ. М. 123.

(օգ. 26) (Л. 7801) 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
ընդունվում է բաժանորդագրութիւն՝
ՕՐՄԱՆԵԱՆ Մ. ԱՐՔ.-ի նոր աշխատութեան՝
„ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ"
համար։ Նիւթը բաղկացած կը լինի քսան պրակից, իւրաքանչիւր ամիս լոյս է տեսնելու մի պրակ։ Առաջին պրակը լոյս կը տեսնի սեպտեմբերի սկիզբներին։ Բաժանորդագրութեամբ պրակը արժէ 50 կօպէկ։
Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Тифлисъ, Центральная Книжная Торговля, С. П. Теръ-Израеліанцъ. (կ.) 571. 3—2

ԱՐԱԳ ԵՒ ԷԺԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՄ
բոլոր առարկ. միջն. դպր. համար
ՈՒՍԱՆՈՂ
[illegible]
(ш. о.) 580. 3—2

ՀՈՆՈՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"
Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է լաւն հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ռ. և 1 ռ. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ բորբոքը։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Ծախվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(կ.) (П. 23620) 52 31

Թեմականաւարտ եւ գիմնազիաւարտ
ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ
երեք տարվայ փորձառութեամբ, հայ դպրոցներում ուսուցչութեան ՊԱՇՏՕՆ են որոնում։ Պայմանների մասին դիմել հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, Мануфактурная торговля Бр. А. Е. и С. Багдасаровыхъ, учителю А. Манукянъ.
(օ.մ.) 587. 3—1

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Գ. ԵՒ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑՆԵՐԻ
Թիֆլիսում (Նիկօլայէվսկայա փող. № 36, Վօրօնցօվի արձանի մօտ)։
Մանրամասն տեղեկութիւններ տրվում են Կուրսերի գրասենեակը ամեն օր՝ երեկոյեան ժամը 4—7-ը։
(ա.օ.) 579. 25—2

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
ОСТЕРЕГАТЬСЯ ПОДДѢЛОКЪ!
ПРОВИЗОРА Г. Ф. ЮРГЕНСЪ
БОРНО-ТИМОЛОВОЕ МЫЛО
отъ ПОТА, ЗАГАРА, ВЕСНУШЕКЪ, УГРЕЙ, ПРЫЩЕЙ и ЖЕЛТЫХЪ ПЯТЕНЪ.
БЛАГОВОННОЕ ТУАЛЕТНОЕ МЫЛО ВЫСШАГО ДОСТОИНСТВА
ПРОДАЕТСЯ ВЕЗДѢ
1/1 кус. 50 к. 1/2 кус. 30 к.
Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва.
(М. 5874) 24—14

Վ. ԵՒ ՍՏ. ՍՄԲԱՏԵԱՆՆԵՐԻ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶԸ
ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ
միջնորդութիւն է յարուցել, ուր յարկն է, թոյլտուութիւն ստանալու սիննեմատօգրաֆ ձեռք բերել և դասարանում աւանդելիք նիւթերը, կարելին չափ, ցուցադրել։ Երգերով շարժական խաղերը, Սօկօլի սիստեմով մարմնամարզութիւնը կը դրվի աւելի հաստատուն հիմքերի վրա։ Աչքի ընկնող տեղ կը բռնի նկարչութիւնը, որի համար հրաւիրված է փորձված և հմուտ ուսուցիչ։ Մայիսին քննված 9 աշակերտ քննութիւնը աջող բռնեցին զանազան գիմնազիաներում։ Կայ 2 գիշերօթիկ տեղ։ Դասերի սկիզբը սեպտ. 1-ին։ Աշակերտների ընդունելութեան և պայմանների մասին կարելի է դիմել ամեն օր։ Սօլօլակ, փողոց Պասկևիչի, № 13.
(կ.հ.) 588. 5—1

ԻՆԺԵՆԻՐՆԵՐԻ ՃԵՄԱՐԱՆ
ՎԻՍՄԱՐՈՒՄ
Բալտիկ ծովի մօտ
Stadt Wismar
Մեքենագէտ ինժեն., էլեկտրօ-տեխնիկներ, ճարտարապետների և երկրաչափների համար։ (Երկաթէ-բէտօնի և տեխնիկօ-ագրօնօմիայի կօնստրուկցիա)։ Նոր լաբօրատօրիաներ։ Ընդունել. պայմանները—6-դաս. գիմնազիա։
(В. 15811) 3—3

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նւթարդիւնաբերութեան և նւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթոդներով, կատարեալ իւրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտոնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտուութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.
(կ. հ.) 568. 0—3

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
(XIII տարի)
Դասընթացքներում աւանդվում են.—Հաշւապահութիւն կրկնակի իտալական սիստեմով, յարմարեցված արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերին, առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. թղթակցութիւն, առևտրական իրաւունք, վայելչագրութիւն և ցանկացողների համար ուսուցում գրող մեքենայի վրա։
Պարապմունքների սկիզբն է 1912 թւի սեպտեմբերի 15-ին։ Դասընթացքները տեւելու են վեց ամսից ոչ պակաս։ Պարապմունքները երեկոները՝ շաբաթը երեք անգամ։
Վճարն է 40 ռ. ամբողջ դասընթացքի համար։ Խնդրագրերը յանուն Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի վերատեսչի ընդունվում են դպրոցի գրասենեակը ժ. 10—1.
(հ.կ.) 576. 6—2

Առևտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տելէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտոն և այլ. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 228 ունկնդիր, որոնցից 42 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ
(Ն. Կ.) 555. 0—6 Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный